PÁLYI ANDRÁS

Realista színház vagy metafora?

Tadeusz Różewicz nem teljesen ismeretlen már a magyar olvasó előtt, a színházlátogató közönség előtt még, sajnos, igen. Legjelentősebb darabjai csaknem mind megjelentek magyarul, öt *A mi kis stabilizációnk* című kötetben, első egész estét betöltő „úgynevezett komédiája" pedig, *az Elment hazulról a Modern lengyel drámák* című gyűjteményben. Różewicz műveit hazájában szinte minden méltatója „a háborús generáció önéletrajzaként", a „partizánnemzedék számadásaként" említi, s eddigi alkotásait valóban meghatározza a háború. Nem úgy, hogy az egykori partizán idézgetné a negyed-századdal ezelőtti eseményeket, inkább valamiféle lidérces kísértetjárásként, mint - más oldalról - a német Heinrich Böll regényeiben vagy Pilinszky János költészetében: a világ-háború eseményei Różewicz írásaiban is mind inkább azt a „végső" szituációt jelentik, mely-ben a XX. századi ember cselekedetei etikailag megméretnek.

Színházaink mégis - egyébként a lengyel színházakhoz hasonlóan - idegenkedve nézik a różewiczi drámát, s ez nem véletlen. „Nem vagyok vérbeli drámaíró, inkább csak színházat szerető ember" - mondja magáról a lengyel költő, aki 1960-ban jelentkezett első színpadi művével, azóta azonban a mai lengyel színház egyik legjellegzetesebb egyénisége lett. Amikor az első Różewicz-darabok napvilágot láttak, melyekkel egyébként a fent említett kötetek utószavában Elbert János részletesen foglalkozik, Różewicz egyik jeles lengyel ismerője, Cezary Rowiński újfajta „naturalizmusnak" keresztelte el ezt a színházat, mert - írja - ahogy a naturalisták azt hitték, hogy az élet igazságait csak úgy fejezhetik ki, ha lemásolják annak külső jelenségeit, úgy Różewicz szerint az élet igazságai csak metaforikusan fejezhetők ki. A másik jelző, amivel legelső kritikusai ihlették, az az „antiidealizmus" volt: a költő számára, akinek szeme előtt játszódott le az emberi értékek devalválódása, csak a konkrétumoknak, a tárgyaknak és a cselekedeteknek van jelentősége. *Az Elment hazulról* főhőse egy baleset következtében emlékezetét veszti, s felesége újra meg kell hogy tanítsa a világra, de ez a becketti komédia (Różewicz egyedül Beckettet ismeri el mesterének) kísérteties humorral leplezi le a „moss kezet", „moss fogat" rendjét, a kis-szerű perspektívák, a »mi kis stabilizációnk" értelmetlenségét.

Metaforikus színház-e Różewiczé vagy már-már naturalisztikusan realista? Różewicz kicseréli a „vagy" kötőszót „és"-re, s így felel egyik vallomásában: „Az fűz a színházhoz, hogy valóban realista és egyúttal költői darabokat szeretnék írni", mert a színház megújulása - folytatja másutt - „az egyetlen olyan realista színháztól" várható, „mely méltó erre az elnevezésre, vagyis a költői színháztól". Ez az egység valahol nagyon mélyen, a „tárgyi" valóságban születik meg: a költő Różewicz érdeklődése mintha azért fordult volna a színház felé, hogy szavak helyett a valóság rekvizitumaiból és az emberi cselekvésekből építse fel „költői színházát", hisz „a dráma csendben játszódik - állapítja meg. - A csend óceánjában. Ebben a végtelen térségben a szavak csupán elszórt, apró szigetek." Ezért illeti nemegyszer a kritika azzal a váddal, hogy darabjai nem is színpadi művek, hanem sajátos költemények.

Az én kislányom, mely az elmúlt lengyel színházi évad legnagyobb sikere volt, minden eddigi Różewicz-sikernél jobban rácáfolt erre. *Az én kislányom* különleges színházi jelenség: Róże-

wicz filmforgatókönyvnek ína művét, de film nem lett belőle, viszont Jerzy Jarocki - aki kitűnően ismeri Różewicz színházának immanens törvényeit - színpadra alkalmazta. A darab, melyet Jarocki Różewicz szavaiból épített fel, nagy vonalakban még a cselekmény menetét is megőrizve, igazi Różewicz-darabnak bizonyult. Azaz pontosabban: nem annyira Rózewicz-*darabnak,* mint inkább igazi różewiczi *színháznak.* Ezúttal olyan munkatársra talált a költő, aki a legnagyobb alázattal szolgálja a różewiczi látomást, de nemcsak „színházat szerető ember", hanem minden ízében érzi a színpad törvényeit. *Az én kislányom* - krakkói előadása bizonyítja - valóban úgy realista színház, hogy metaforikus, költői színház is. Alig kapcsolódó, de belső logikájában szorosan összefüggő, zárt egységekből, epizódokból épül ez a dráma a różewiczi dramaturgia törvényeinek megfelelően, mely szinte már a jelenben emlékképekre bontja a valóságot. S ezáltal az élet nem hétköznapi, hanem költői szintjén, azaz - mondaná Różewicz - a valóságos szinten folyik.

A színház játék - vallotta a költő nemegyszer -, a színház válsága mindig úgy kezdődik, hogy komolyan veszik a színházat. *Az én kislányom* is „játék-színház", ahogy a legújabb Różewicz-darab, *Az öregasszony megérkezik is* játék: ez utóbbiban, mely egy szemétdombon történik, a becketti világvége gondolatával játszik az író. *Az én kislányom is* hasonló *filozofikus* játék: Różewicz végső fokon arra törekszik, hogy néhány egyszerű igazságról meggyőzze a nézőt. Arra akarja kényszeríteni, hogy ne *higgyen,* hanem hogy kezdjen gondolkodni. Hogy mi-előtt kezébe veszi a tárgyakat, nézzen rájuk, vegye őket szemügyre. Vegye szemügyre emberi kapcsolatait is. Az egész lázadás ezért van: a hamisan véglegesített, hazug hétköznapi beidegződések és fogalmak ellen, melyek rabszolgájukká teszik az embert. Drámáinak, *Az én kislányomnak* is valójában csak egy hőse van; a konfliktus nem is annyira a jellemek összeütközéséből születik, mint inkább értelmi szinten: a hős „emlékképei" és a költői - azaz a lényegi összefüggéseiben ábrázolt - valóság között.

TADEUSZ RÓŻEWICZ

Az én kislányom

Szereplők:

PINCSUR IGAZGATÓNŐ
HENRYK **HARRY**
MIRECZKA **NAGYNÉNI**
KOSZOS MARIOLA
ÖREGASSZONY **ZSORZS**
JADZIA **BETTY** és még sokan mások

A díszlet mintha pályaudvar lenne, váróterem, büfé. Valódi, reális elemekből komponálva. Büfésnő, pincérnők, takarítónők, valamint utasok, akik vonatindulásra várnak, jönnek, mennek, leülnek, beszélgetnek, esznek, isznak, az adott pillanatban bekapcsolódnak a cselekménybe, melyet Henryk, a darab főhőse irányít, néha a színen található elemekből új színpadképet konstruálnak. Ugyanazok a színészek több szerepben is fellépnek. A jelmezek, melyek szintén egyszerűek, és a kellékek - bőröndök, csomagok, táskák, batyuk stb. cserélődnek. Gyakori szimultán cselekvések. Az ún. „pályaudvari élethez" a meg-felelő hangkulissza járul. De vannak percek, amikor ez eltűnik, viszont a cselekvések nem maradnak félbe, tovább folynak, de teljes csendben. Főként Henryk monológjai alatt.

ELSŐ RÉSZ

Henryk Pincsur szabómester keze közt. A mester úgy bánik Henrykkel, mintha maneken lenne. Mértéket vesz róla: megméri a derékbőségét, a mellkasát, a lábhosszát terpeszállásban, a keze fel, a keze oldalt, a keze könyökben behajlítva. A mester krétával Henryk felsőtestén rajzol. Ezalatt a színpad második szintjén divatbemutató folyik. Fiatal lányok új modelleket mutatnak be.

HANGSZÓRÓ ... akik az ingruhát szeretik, azoknak ezt az aranylaméból készült esti ruhát ajánljuk alkalomra, sifon, brokát, csipke, gyöngyház-gombok .. .

PINCSUR *(új „pózba" állítja Henryket)*

HANGSZÓRÓ ... fekete gyapjú nyakkendő, khaki in[g]. fehér gallérral és kézelővel, a nad-

rág ugyanabból az anyagból, csípőszabással, eléggé bő szárral.

PINCSUR *(új pózba állítja Henryket)*

HANGSZÓRÓ . . . Figyelem, a zakó három gombjából a legalsó egy vonalban van a nadrág derekával, mely kissé lejjebb, a csípőre kerül .. .

PINCSUR *(eltűnik)*

HENRYK *(a lányokat nézi. A táncos bemutató résztvevői egyre inkább ugrókötéllel játszó iskolás lányokhoz hasonlítanak. Megjelenik köztük egy kislány, a kezében almával. Henryk felöltőt és kalapot vesz, leül a padra, újságot olvas. A lányok eltűnnek. Már csak Mireczka ugrándozik, megáll az apja előtt)* Mi az?

MIRECZKA Alma.

HENRYK Hogyhogy alma?

MIRECZKA Hát egy alma, attól a bácsitól kaptam, aki mindig ott áll .. .

HENRYK Micsoda bácsi?

MIRECZKA Attól, akinek ott a standja.

HENRYK Légy szíves, rögtön vidd vissza azt az almát!

MIRECZKA *(kis szünet után)* Ez az én almám. *(Egy pillanatig egymást nézik)* Nem akarom.

HENRYK Hogy nem szégyelled magad. Te kis koldus! Eridj, és rögtön add vissza azt az almát!

MIRECZKA Én nem koldultam, csak álltam a kocsi mellett, és az a bácsi nekem adta a legszebb almát .. .

HENRYK Semmiféle bácsi, hanem egy büdös ... *(Nem fejezi be, az összecsavart újsággal a lány kezére csap, elveszi tőle az almát, és oda-megy a gyümölcsös targoncához, melyet a fenti beszélgetés alatt Koszos betolt a színre)*

KOSZOS Egy kis alma az úrnak ... Lemérjem?

HENRYK Ne mérjen semmit! Csak visszahoztam azt az almát, amit az én kislányomnak adott.

KOSZOS Látom, és?

HENRYK Nem szeretném, hogy .. . KOSZOS Mit zűrözik itt nekem, szaki . . Szeretném, nem szeretném. Azt hiszi, nem láttam, hogy esett neki annak a gyereknek?

HENRYK Milyen jogon szól bele?

KOSZOS Ugyan, szaki, jog, miféle jog.

HENRYK Csak semmi „szaki"!

KOSZOS *(egy ronggyal az almát tisztogatja, közben megköpködi)* Talán megsértettem a miniszter urat?! *(Komolyan)* Szaki, maga a vesztes.

HENRYK Mi? Mit akar itt nekem?... *(Odébb megy, magával viszi Mireczkát)* Ne sírj már.

MIRECZKA De hiszen nem sírok.

HENRYK Töröld meg a pofidat, hazamegyünk. *(Mireczkát a kulisszák mögé vezeti, megáll)*

A színen cserélődnek az utasok. Egyesek kimennek, újak jönnek, Henryk a proszcéniumon.

HENRYK . . . „Még tovább hatoltunk a világegyetem mélyébe a XX. század folyamán. Elsősorban a rendszeres kutatómunka tette lehetővé ..."

Az utasok az asztalok mellett ülnek, dialógusaik félbeszakítják Henryket.

EGYSZERŰ MŰSZERÉSZ A művészet az a szép, nem?

EGYSZERŰ ERDÉSZ Maga Picasso mondta, uram, hogy már nincs művészet, mert nincs áramlat ... Ezt az újat hasonlítani se lehet a régihez, ez már szinte nem is érdekes, ő maga mondta, hogy ez csak torzulás volt és átmeneti áramlat. Ezen, kérem, már túl-vagyunk.

EGYSZERŰ MŰSZERÉSZ Én egyszerű ember vagyok, de szerintem nem lehet az, hogy az ember szeme a homlokán vagy a hasán legyen. Igen vagy nem? Én egyszerű műszerész vagyok, de .. .

EGYSZERŰ ERDÉSZ Kérem, már elmagyaráztam egyszer magának, hogy ez mind nem érdekes. Ő maga mondta : volt - és túlvagyunk rajta.

EGYSZERŰ MŰSZERÉSZ Micsoda lábak, odanézz, micsoda bőr. Olyan tizennyolc évesek lehetnek, mi?

EGYSZERŰ ERDÉSZ Csak ne tekintgess a lábacskák közé!

HENRYK „Tudjuk, hogy e rendszer átmérője tekintélyes számmal fejezhető ki: közel *száz*-ezer fényév, és hogy maga a rendszer több százmilliárd csillagból áll ..."

ÖREGASSZONY *(hosszú férfikabátban és gumicipőben Henrykhez megy)* Dicsértessék a Jézus Krisztus .. .

HENRYK *(morog)* Ühüm .. . ÖREGASSZONY Maga az a direktor, aki a világ teremtéséről fog beszélni?

HENRYK Miért, meg akarja hallgatni?

ÖREGASSZONY Mit érdekel engem? Túl öreg vagyok mán ehhöz, csak az igazgatónő kéreti, hogy a direktor úrnak tessék hozzája menni, mer ő beteg.

HENRYK Nem tudja, miért van még mindig zárva a terem?

ÖREGASSZONY Zörgessen csak jó erősen, az ügyeletes biztos alszik vagy leitta magát.

Az igazgatónő aszonta, hogy a beszédje után mingyár menjen oda a pénzért, amit a beszédjéért kap .. .

GWOZDZIK TŰZOLTÓ *(a kulisszák mögül)* Mi az, tűz van, vagy mi? *(Belép; fiatal, magas, sapkáján tűzoltójelvény)*

ÖREGASSZONY Tűz hát, tűz ... Maga meg alszik vagy sörözget, Gwozdzik, és a direktor úr ácsorog itt a beszédjével, mint a kutya a kert alatt .. .

GWOZDZIK Ne locsogjon annyit. Maga lép fel nálunk?

HENRYK Igen, én.

GWOZDZIK Fáradjon be. Gwozdzianski vagyok. *(Kezet nyújt Henryknek, megszorítja a kezét)*

ÖREGASSZONY Hát akkor megmondom az igazgatónőnek, hogy maga mingyár gyün a pénzért, ahogy elmondta a beszédjét .. .

GWOZDZIK És minek szenteli a szerkesztő úr mai előadását?

ÖREGASSZONY Aztán gyüjjön.

HENRYK Jövök, jövök ... a világegyetem felépítéséről fogok beszélni, különös tekintettel a Tejútra .. .

GWOZDZIK *(az Öregasszony után)* Amolyan buta liba ez. Helyezze magát kényelembe.

HENRYK *(leteszi a táskáját az egyik asztalra)*

GWOZDZIK Tehát a szerkesztő úr elmagyarázza ma nekünk a világ meg a Tejút felépítését ... bocsánat, hogy ilyen hirtelen és ismeretlenül . . . de szeretném elmondani, hogy gyakran gondolok ezekre a nagy dolgokra, annak ellenére, hogy a mi községünk ismeretlen, és ahogy mondani szokták, egy-szerűen sárfészek, de itt is gyakran elgondolkozunk a nagy dolgokról, például a Tejútról, és ha szabadna megkérdeznem, miért épp „tej"? Ne haragudjon, hogy ilyen rövid ismeretség után bátorkodom elrabolni a drága idejét, de hisz a szerkesztő úr úgyis a Tej-útról fog .. .

HENRYK Igen, általában a galaktikákról, a Tejútról . . . „gala" görögül tej ... az elnevezés tehát ezzel a görög szóval függ össze...

Félbeszakítja az asztaloknál folyó párbeszéd.

HITETLEN Én, Wladek, nem hiszek a szellemekben.

HIVŐ A Hamletben éjjel tizenkettőkor megszólalt a szellem, ez tény. Hallottam a televízióban. Jadzia, te is hallottad. Ez tény, igaz?

HITETLEN Én, Wladek, nem hiszek a szellemekben.

HIVŐ Én meg hiszek.

JADZIA Mit veszekedtek ezen! És aztán? Nem tudtok nyugodtan beszélgetni, mint barát a baráttal?

HITETLEN Én, Wladek, csak abban hiszek, ami van.

HIVŐ Ha nem hiszel, miért nem lopsz meg engem?

HITETLEN Na látod! . . Mész a jó izébe .. . hát épp azért nem loplak meg, mert nem hiszek .. .

JADZIA Na elég már, elég; jobb, ha isztok.

HIVŐ Told ide a pofád, te hitetlen, te akár meg is ölhetsz engem, de told már ide a pofád, na!

JADZIA Jobban tennétek, ha veszekedés helyett inkább innátok.

HENRYK *(elkezdi az előadást)* Még tovább hatoltunk a világegyetem mélyébe a XX. század folyamán. Elsősorban a rendszeres kutatómunka tette lehetővé, hogy meghatározzuk a Tejút felépítését és méreteit. Tudjuk, hogy e rendszer átmérője tekintélyes számmal fejezhető ki: közel százezer fényév, és hogy maga a rendszer több százmilliárd csillagból áll

ELSŐ LÁNY Milliárd .. .

HENRYK Ha látjuk a galaktikák végtelen mennyiségét a világegyetemben, felmerülhet bennünk a kérdés, vajon véges-e a világegyetem, vagy e hatalmas halmaz a végtelenbe nyúlik, a galaktikákon kívüli csillagködök nem egyenként és kaotikusan vannak szétszórva a világmindenségben, hanem csoportosuló tendenciát mutatnak. A Szűz, azaz a Virgo csillagképben hat ilyen csoportosulást is ismerünk, melyek közül a legnagyobb több mint kétezerötszáz galaktikát számlál.. . A dialektikus materialista filozófián alapuló világnézet arra a következtetésre juttat, hogy a világegyetem időben és térben végtelen. Ebben a végtelen és örök világban az anyag állandó mozgásban és folytonos átalakulásban van az egyik formából a másikba, tehát keletkezhetnek és eltűnhetnek csillagok, sőt egész csillagrendszerek, születhetnek és eltűnhetnek bolygók is. *(Befejezte, becsukja a táskáját)*

MÁSODIK LÁNY Kérdezhetek valamit?

HENRYK Tessék.

MÁSODIK LÁNY Elnézést kérek, csak azt szerettem volna kérdezni, hisz-e ön abban, hogy a világegyetemet az Isten teremtette?

GWOZDZIK *(megvonja a vállát)* Ostoba .. .

HENRYK Nézze, kérem ... Igen, egyszóval nem hiszem, hogy a világot az Isten terem-tette.

MÁSODIK LÁNY Kérdezhetek még valamit?

HENRYK Tessék, hisz azért jöttem, hogy feleljek a kérdéseikre.

MÁSODIK LÁNY Bocsánat, de csak azt szerettem volna kérdezni, hogy hisz-e ön Istenben?

GWOZDZIK *(megvonja a vállát)*

HENRYK Nem hiszek Istenben.

MÁSODIK LÁNY Akkor köszönöm, több kérdésem már nincs.

Bejönnek a pályaudvari takarítónők, az utasok elhagyják a termet. A takarítónők felszórják a földet fűrészporral.

HENRYK *(maga marad)* Mit akarnak ezek az emberek az Istentől... a honoráriumból majd harisnyanadrágot vagy színes harisnyát veszek Mireczkának. Meg kell neki mondanom, hogy nagyon szeretem, és Annának is ... „Nővérkém, a te öcséd nagyon, de nagyon szeret téged." Ezek a csillagok és galaktikák mind a végtelenbe szöknek egy-más elől ... Ebben az űrben föltétlen meg kell mondanunk az embereknek, hogy szeretjük őket, nem szabad szégyellnünk magunkat, hangosan ki kell mondanunk: „szeretlek benneteket, szeretem az embereket ..."

IGAZGATÓNŐ *(egy kerekeken gördülő fotel-ben ülve jön be, pokrócba burkolva, mögötte az Öregasszony)* Nem kér egy teát, tanár úr?

HENRYK Ittam az előadás előtt. Nem szeretnék gondot okozni önnek.

IGAZGATÓNŐ *(az Öregasszonyhoz)* Kérem, csináljon a tanár úrnak egy teát, de frisset főzzön. Ó, ezek a mai teák!

ÖREGASSZONY Csinálom én, ami a dolgom, hadd igya Isten nevében!

IGAZGATÓNŐ *(az arcát és a kezét bedörgöli kölnivel)* Bizonyára csodálkozik, hogy egyedül kínlódom itt, mint a bibliai Jób, vagy inkább Jóbné ... Ne bámuljon rám, hanem forrázza már le azt a teaesszenciát - ah! .. . Állítsa fel az első osztályban az összecsukható ágyat, ott melegebb van, adjon ágyneműt is !

ÖREGASSZONY Jó, jó! *(Helyben marad)*

HENRYK Kérem, ne csináljon ebből gondot magának ... van egy vonatom pontosan éjfélkor. Nem kell .. .

IGAZGATÓNŐ *(belenéz a tükörbe, melyet a retiküljéből húzott elő)* Valóságos kísértet lett belőlem. Nem csoda! Harminc év házasság után magamra maradtam ... A hímmadárka kiröpült a fészekből, ssssz! *(Az Öregasszonyhoz)* Mit áll itt és bámul rám, hiszen húsz éve ismer már, maga szájtáti!

ÖREGASSZONY Hát megmondta az úr, hogy ne csináljon belőle annyi gondot.

IGAZGATÓNŐ Menj, és forrázd le az esszenciát a tanár úrnak, érted, mit mondok?

ÖREGASSZONY *(kimegy)*

IGAZGATÓNŐ Derék asszony ez, csak buta, mint a bakancs, tisztára, mint a bakancs! Tanár úr, talán mégis úgy dönt, hogy itt tölti az éjszakát, mindjárt utasítást adok a házvezetőnőmnek.

HENRYK Ha már olyan kedves, megiszom azt a teát, de mással ne fáradjon. IGAZGATÓNŐ Így itt hagyott engem. Harminc év hűséges szolgálat után ... Elröpült egy fiatal kis nősténnyel, egy olyannal, tudja, akin még alig nőtt ki a pihe ... pedig se művész nem volt, se csirkefogó ... rendes, tanult ember volt ... megbecsült pedagógus, ifjúsági nevelő, közéleti személyiség. Na és? Elhagyta „holtiglani" élettársát, láb-bal tiporta a törvényt, még a megváltásról is lemondott, és elröpült azzal a szukával .. . na de nincs más, amiről beszéljünk? Maga nős? Gyerekek?

HENRYK A feleségem meghalt pár évvel ezelőtt ... a lányom egyetemre jár.

ÖREGASSZONY *(bejön)* Már fölállítottam az ágyat.

IGAZGATÓNŐ Miféle ágyat ? Mit beszél itt.. . hisz a tanár úr nem akar itt aludni, hozza csak a teát.

ÖREGASSZONY Nincs még tea.

IGAZGATÓNŐ Hogyhogy? ÖREGASSZONY Nekem sincsen tíz kezem,
hogy amíg az ágyat csinálom, még teát is főzzek.

IGAZGATÓNŐ Istenem! Micsoda sötétség.. . és süket, mint az ágyú! Az meg szépen elröpült!

HENRYK De kedves asszonyom, kérem .. . egyáltalán ... nagyon sajnálom .. .

ÖREGASSZONY De odavannak! Mingyár hozom a teáját. *(Kimegy)*

IGAZGATÓNŐ Tudja, én már öregasszony vagyok, azt hittem, ismerem az életet, a férfiakat. Egy csodát! Persze tudtam, hogy milyenek, bárkivel hajlandók lefeküdni a nap és az éjszaka bármely órájában, még egy ilyennel is, mint az én házvezetőnőm. Nevet rajta? Nem akarok itt tücsköt-bogarat összehordani magának ... de az isten szerelmére ... mi van ebben? Felnőtt emberek vagyunk, szerkesztő úr, minden szemérmeskedés nélkül beszélhetünk, ő tényleg rendes, szerény, egészséges ösztönű ember volt,

őszintén szólva, a házastársi kapcsolatban néha még bátorítanom is kellett, egyszerűen bátorítanom kellett. És egyszerre ez a szerencsétlenség. Pedig az a lány még csak nem is mosakodott rendesen.

Henryk és a Szomszédasszony párbeszédével párhuzamosan az Igazgatónő megismétli monológját.

IGAZGATÓNŐ Nem akarok itt tücsköt-bogarat összehordani magának . . . de az isten szerelmére . . . mi van ebben? Felnőtt emberek vagyunk, szerkesztő úr, minden szemérmeskedés nélkül beszélhetünk, ő tényleg rendes, szerény, egészséges ösztönű ember volt, őszintén szólva, a házastársi kapcsolatban néha még bátorítanom is kellett, egyszerűen bátorítanom kellett. És egyszerre ez a szerencsétlenség. Pedig az a lány még csak nem is mosakodott rendesen .. .

Ezzel egyidejűleg:

HENRYK Ki az?

SZOMSZÉDASSZONY A szomszédasszony lentről. *(Belép pongyolában)* Ludwik elment valahová, és itt hagyott gyufa nélkül. *(Közelebb jön)* Gondoltam, maga nem tagadja meg.. . a szomszédnak .. .

HENRYK *(a zsebébe nyúl, gyufát vesz elő)*

SZOMSZÉDASSZONY *(nem veszi el a gyufát, Henrykre néz, lassan kibontja a pongyolája övét, szétnyitja a pongyolát, pillanatig mozdulatlanul állnak, megfogja Henryk kezét és végigvezeti a testén)* Nos?

HENRYK Menjen el, kérem.

SZOMSZÉDASSZONY A szomszédoknak kedvezménnyel...

HENRYK Kérem, menjen el. *(Könnyedén eltolja magától, ki a színről)*

SZOMSZÉDASSZONY *(elneveti magát)* Jössz te még, cicám, jössz még kunyerálni. *(Eltűnik)*

IGAZGATÓNŐ . . . egyszerre minden az én fejemre szakadt, úgy voltam, tudja teljesen.. . öngyilkos akartam lenni, mint valami szakácsnő, még említeni is szégyellem . . . egyedül ittam ... egész éjszakákon át gondolkoztam, magamon, rajta. Na és végre megértettem, én vén hülye, hogy miben rejlik az az egész filozófia ... Lehet, hogy cinikusnak tart, tanár úr, de ennek az egész nagy pál-fordulásnak az a buta szűk lyuk az oka. És ezen se a plébános, se a kerületi titkár nem segíthet, mert ez független a párttól és az egyháztól .. .

ÖREGASSZONY *(bejön, hozza a teát, bögrében)*

IGAZGATÓNŐ És a cukor?

ÖREGASSZONY Már tettem bele.

IGAZGATÓNŐ Ó, elnézését kérem, tanár úr, azonnal ... öntse ki ezt, és hozza be a cukortartót, és hozzon új teát.

ÖREGASSZONY *(kimegy)*

HENRYK Szeretlek benneteket, szeretem az embereket!

Új utasok jönnek, az Igazgatónő eltűnik, egy pillanatig csak a „pályaudvar élete", cl három takarítónő tovább söpri a színen a fűrészport, amíg takarítanak, átrendezik az asztalokat és a székeket. Ezalatt játszódik le az alábbi két rövid jelenet.

HENRYK *(újságot vesz az újságosbódénál)* Megint esik.

ÚJSÁGÁRUSNŐ Eleget esett már, mi?

HENRYK Délig talán eláll.

Odébb megy, ott áll szemben Koszos, színes karácsonyi üdvözlőlapokat és „angyalhajat" árul; halszálka mintás, kifényesedett kabátban, a fején kis svájci sapka, szegényesen néz ki.

HENRYK *(nem szól Koszoshoz, az újságot nézegeti)* No, „szaki", egyre lejjebb süllyedünk. Kellene neki adnom néhány ... nem, nem néhány, kellene neki adnom egy olyan húsz zlotyt. Nem érzek sajnálatot iránta. De várjunk még, később majd megkapod. Jól jön akkor is neked. Ha arról van szó, voltaképp érdekelne is, hogy mit gondol egy ilyen ember, miből él; talán részeges is, megrögzött alkoholista. Meghal és nem olvassa el Ham-letet és a Pan Tadeuszt . . . „Egy csermely-parti dombon hajdan, nagyon régen ... állt egy ház, nyírligetben . . ." ***(Odébb** megy, a verset mormolja)*

MIRECZKA *(az asztalnál ül, leckét tanul)* „Zöld lankák, erdős dombok békésen pihennek,
Hol búza aranyozta és rozs ezüstözte Földek
szőnyegbe folynak szemünk előtt össze,
Botorkák szirma borul szűzi pirulásba,
S egy átfutó zöld ösvény szalagjában zsenge
Körtefák állnak itt-ott, csendben elmerengve.
Egy csermelyparti dombon hajdan, nagyon régen,
Állt egy ház, nyírligetben ..."

HENRYK *(aki közben levette a felöltőjét, a kalapját és a zakóját, újságot olvas)* Nem botorkák, Mireczka, hanem bodorkák ...

MIRECZKA Tessék?

HENRYK Mondom, hogy bodorkák.

MIRECZKA És én hogy olvastam?

HENRYK Botorkák.

*Mickiewicz: Pan Tadeusz, részlet. Sebők Éva fordítása.

MIRECZKA Botorkák?

HENRYK Negyedórája hajtogatod itt, hogy „botorkák".

MIRECZKA Botorkák, botorkák.

HENRYK Azért téveszted el, mert gondolkodás nélkül ismételgeted. Azt sem tudod, mi a bodorka.

MIRECZKA És te tudod?

HENRYK Tudom.

MIRECZKA Na persze! Fogadok ... hogy.. .

HENRYK A bodorka mezei virág .. .

MIRECZKA *(nevet)*

HENRYK . . . alacsony kis sárga virágú növény, a lucerna egy fajtája, amit takarmánynak termesztenek ... a lucernának lila virága van.. .

MIRECZKA És ez a bodorka sárga? HENRYK Sárga.

MIRECZKA És szűzi pirulásba borul… meghalok a nevetéstől! Biztos a lexikonból olvastad ki egy órával ezelőtt, hogy engem nyaggathass ... Ha már olyan okos vagy, akkor azt mondd meg inkább, mi az a hóhajdina.

HENRYK Nem vagyok »olyan" okos, hanem.. .

MIRECZKA Nem tudod! Senki sem tudja, mi az a hóhajdina. Vannak persze más kétségeim is ... Csókold meg a te bodorkádat. Nagyon szeretlek, öregfiú. *(Kiszalad)*

Közben a takarítónők összesöpörték a fűrészport a színpad közepére, nagy kör alakba, mely körül elrendezték a székeket, asztalokat és az asztalokra újabb székeket. A színpadra fiatalok özönlenek és megtöltik az így keletkezett amfiteátrumot.

HENRYK Meg kell neki mondanom. Bizonyos dolgokat, bizonyos tapasztalatokat nem-csak át lehet, de át is kell adnunk. Annyi órát elfecsegünk a vonaton, a váróteremben, a vendéglőben teljesen idegen emberekkel vagy ismerősökkel... Föltétlen át kell adnunk a gyermekünknek azt, ami a legértékesebb, azt, amivel belép az életbe. A bölcsességünk, a tapasztalatunk sok szükségtelen hibától és tévedéstől megóvhatja őket. *(Egyesek vihog-nak a tribünön)* Csendet kérek ! *(Szétrakodik a pulpituson, elkezdi a beszédet)* Leplombált marhavagonokban szállították őket, melyek fel voltak szórva mészporral, s a holttesteket nem távolították el a kocsiból ... betegek, őrültek, gyerekek . . . üvöltés, imádság, ének kavarodott egymásba ... *(A hallgatóság csendben van, mintha mindnyájan aludnának)* Szemtanúja voltam, ahogy egy fiatal hitlerista, aki annyi idős lehetett, mint ti, parancsot adott egy idős házaspárnak, hogy vetkőzzenek meztelenre, táncoljanak, csókolózzanak, tépjék ki a szőrzetüket a fejükről és a szemérmükről . . . *(Csend)* Megragadta őket a hajuknál és addig verte össze a fejüket, amíg szét nem roncsolódott az arcuk. *(Egyesek nevetnek)*

Henryk félbeszakítja a beszédet, felemeli a kezét, a színen megjelenik a Táncosnő testhez álló vörös ruhában, Henrykre mutat, mint egy bűvészre, aki most adta elő számát. Henryk meghajol és folytatja az előadást.

HENRYK . . . Az a professzor tizennyolc és huszonöt év közötti fiúkkal, valamint tizenöt és tizenkilenc közötti lányokkal végzett kísérleteket. Kiválasztotta a legszebb lányokat, sugárkezelés alá vette a petefészkük táját és hat hét múlva a lányok egy részének a jobb, másik részének a bal petefészkét kioperálta. Egyéb kísérleteket is végzett, melyek a méhszáj kioperálásán alapultak.

Kiáltás a hallgatóság soraiból: GYEREKHANG

Apuka részeg, gyerekek!

A Táncosnő odafut Henrykhez, egy vízzel teli serleget nyújt neki, Henryk kiissza, a Táncosnő pukedlizik, elveszi a serleget és kisiet. Henryk felemelkedik a térdállásból, keresni kezdi az előadáshoz készített jegyzeteit, ehelyett egy csomó gyűrött papír, kártya, szerpentinszalag stb. kerül elő.

HENRYK *(hangosan)* Á.

A TEREM VISSZHANGJA Á.

HENRYK A dolgozó rabok kezelése : munka közben sértő bánásmód és verés. *(Most Henryk minden mondata után: a fiatalok reagálása a nézőtéren; a fiatalok hangszereket, trombitákat stb. vesznek elő, lidérces litánia - koncert - kezdődik)* A természetes szükségletek elvégzése futás közben, meghatározott tempóban *(A nézőtér reagál)* Parancs az ürülék, egerek stb. elfogyasztására . . . *(A nézőtér reagál)*

ELSŐ HANG Micsoda hecc!

MÁSODIK HANG Kuss, ez érdekes.

HENRYK A nők és a gyermekek kezelése. A meztelen nők ellátása a fürdőben. A haj-vágást és a borotválást a férfiak végezték. *(A nézőtér reagál) ...* Az apákat arra kényszerítették, hogy felakasszák saját gyereküket.. . *(A nézőtér reagál) ...* A férjeket arra, hogy megkönnyítsék az SS-eknek feleségük meg-erőszakolását ... *(A nézőtér reagál; Henryk térdre esik) . . .* gyermekeim, hallotok engem, gyermekeim, jól hallotok-e engem, a mélységből kiáltok hozzátok .. .

Lövés hangzik, befut a Táncosnő, akrobatikus mu-

tatvány, gyors, látványos, csutkák, tojások, virágok röpülnek, Henryk meghajol, leesik a parókája, őrült üvöltés, nevetés, kiáltozás, elsötétedik az amfiteátrum.

NÉZŐTÉR Hogy volt! Hogy volt! Hogy volt!

Henryk egyedül marad a Takarítónővel: öreg-asszony, fekete, kifényesedett ruhában.

TAKARÍTÓNŐ Hogy összemocskolta. Idemocskolt és még bámul, mit bámul úgy? A gyerekeknek itt minden patyolattiszta volt, ez meg behozta a sarat, tisztaság volt, mint egy skatulyában, ez meg telemocskolta, nézzék meg, megjelent a mártír, és szappanbuborékokat ereget a vén hülye. *(Felszedi a padlóról a szemetet, a vödörbe dobja)* De hisz a gyerekek egész idő alatt aludtak, ő meg csak locsogott és locsogott, nézze meg az ember, mit csinált magából.. Ne mocskolódj itt nekem, mert mindjárt hányok a locsogásodtól. És mi van abban, ha megkínoztak ... Tudod, hogy velem mit tettek? Megmutassam a testemet? *(Egy pillanatig szótlanul, mozdulatlanul néznek egymásra)* Azt tették. Ne beszélj nekem itt az emberi szarról, megetted a magad adagját, ne mérgezz meg másokat is. *(Takarít)*

HENRYK Ezeknek a gyerekeknek nincs szívük.

TAKARÍTÓNŐ Jobbak, mint te, vén gané.

HENRYK Kikérem magamnak, én egy volt fogoly vagyok, katona, partizán ... nekem szent kötelességem, hogy .. .

TAKARÍTÓNŐ Kötelesség! Folyton csak a keserveiddel fontoskodsz, te pojáca.

HENRYK Ezek a gyerekek kőből vannak. Mi lesz belőlük, ha felnőnek!?

TAKARÍTÓNŐ Felnőnek, felnőnek, és belőlünk mi lett, hát akkor mit nyaggatod őket folyton a bitófáiddal?!

HENRYK Mártíromság.

TAKARÍTÓNŐ Fuj! Hogy még senki sem köpött abba a mártír pofádba!

HENRYK Te meg, ha köpsz a mártírok vérére, nyilván gestapós kurva vagy.

A Takarítónő Henrykhez lép, széttárja a karját, átöleli a férfi nyakát, odasimul hozzá és táncolni kezdenek az üres ***porondon,*** *mely be van szórva fűrészporral, csak egy kis fehér fénykör követi őket. Kis idő múlva fiatal lányok csatlakoznak a tánchoz, Henryk ismét megtalálja Pincsur mestert. Második próba.*

PINCSUR Üdvözlöm, professzor úr, a ruha próbakészen várja.

HANGSZÓRÓ ... Akik az ingruhát szeretik, azoknak ezt az aranylaméból készült esti ruhát ajánljuk alkalomra, sifon, brokát, csipke, gyöngyház-gombok .. .

PINCSUR Máris a professzor úr rendelkezésére állok, ma az egész öltönyt próbáljuk, a nadrággal együtt.

HANGSZÓRÓ ... fekete gyapjú nyakkendő, khaki ing, fehér gallérral és kézelővel, a nadrág ugyanabból az anyagból, csípőszabással, eléggé bő szárral .. .

PINCSUR Egy kis apróság. Talán még ma eltüntetjük ezeket a hibákat. Csak egy kérdés van még, amit nem döntött el a professzor úr ... apróság, de mégis fontos ...

HANGSZÓRÓ ...Figyelem: a zakó három gombjából a legalsó egy vonalban van la nadrág derekával, mely kissé lejjebb, a csípőre kerül ...

PINCSUR Mit csináljak a felső zsebbel; sajnos, jobb oldalra kerül, bevarrhatom? Nem is fog látszani! Hogy szeretné a professzor úr?

HENRYK A felső zseb ? Mindegy, hogy a jobb oldalon lesz vagy a balon.

PINCSUR Ó nem, nem! Az avatott szem mindjárt meglátná, hogy az öltöny ki volt fordítva.

HENRYK Akkor varrja be, kérem!

A színpad elsötétedik.

MÁSODIK RÉSZ

Pályaudvar, étterem. Az utasok még ülnek, majd felállnak, kimennek. Hamarosan csak Henryk marad a színen az egyik asztalnál, kicsit hosszú, őszi felöltőben, mellette egy spárgával összekötözött bőrönd. Az asztalon kis ötven centiméteres fenyőfa állványban, egy korsó sör és egy kupica vodka. Néhány asztallal ***odébb*** *Koszos ül, szintén egy korsó sörrel. A háttérben a Pincérnő. Pillanat szünet után beszélgetni kezdenek az asztalokon át.*

KOSZOS Átutazóban, szaki?

HENRYK Hisz ismer engem.

KOSZOS *(a Pincérnőhöz)* Még egy sört. Esküszöm az élő Istenre, hogy először látom magát ... de bátorkodom meghívni, mert olyan jópofa fickónak néz ki, és én nem tévedek.

HENRYK Talán nem ismer meg, persze három éve nem láttuk egymást.

KOSZOS Utazásból? Nyilván szolgálatilag?

HENRYK Nem. A lányomnál voltam fenn, aki a fővárosban végzi az egyetemet. És maga mikor volt Varsóban?

KOSZOS Nem voltam még Varsóban, de valaki tavaly azt mondta, hogy szépen újjáépítették.

HENRYK *(a Pincérnőhöz)* Legyen szíves, ötven gramm tisztát.

KOSZOS Milyen szépen mondta, szaki: „ötven gramm" ... Hiába, a kulturált ember az kulturált ember, a kislánya meg tanul, mit, ha szabad kérdeznem?

HENRYK Angol filológiát.

Koszos füttyent a fogai közt, ami csodálkozást, hitetlenkedést is jelent. Éles, hosszan hangzó mozdonyfüttyöt hallani, új utasok érkeznek, fiatalok, leülnek, az asztalok körüli zsivajból csak egyes szavakat lehet tisztán hallani.

UTASOK Eskimo, Tibet, Loden
Diagonal, Diplomat
Ambassador
King

HENRYK Adria Tweed whisky gin
Tunis Fresko Vermouth
Rips

UTASOK Fil a fil
Fil a fil

HENRYK Krepa pepa

UTASOK Colgate ... Gibbs
Colgate ... Gibbs

HANGSZÓRÓ Gudbáj, Mr. Kowalski. Az első peron harmadik vágányáról *a* vonat 22.05-kor indul.

UTASOK *(bejönnek Henryk mellett, megemelik a kalapjukat vagy odabiccentenek)* Gudbáj, Mr. Kowalski.
Gudbáj, Mr. Kowalski.
Gudbáj, Mr. Kowalski.
Gudbáj, Mr. Kowalski . . . *(és így tovább)*

Henryk átsiet a szín másik felére, és elrejtőzik a sűrű kis fenyveserdőbe, mely időközben meg-jelent a színpadnak ezen az oldalán. A fenyőket (ha ez lehetséges) még láthatatlan színészek tartják hátulról. Madarak, kakukk stb. hang-ját hallani, az erdő visszhangját. Pillanatnyi szünet után a fenyők mögül emberek tűnnek elő, mindegyik a maga fenyőjét nézegeti.

PRÉMSAPKÁS ASSZONY Én már ezt a fát kiválasztottam magamnak.

KENDŐS ASSZONY Ugyan mit beszél, visszadobta a fát, és én elviszem.

PRÉMSAPKÁS ASSZONY Nem viszi azt, mert az az én fám.

KENDŐS ASSZONY Kérem, adja vissza azt a fenyőt. *(Az unokájához)* Látod, Wojtus, ez a néni el akarja lopni a karácsonyfádat!

PRÉMSAPKÁS ASSZONY Maga megörült!

KENDŐS ASSZONY Nézzék meg, ez aztán kapott nevelést!

PRÉMSAPKÁS ASSZONY Csak semmi „ez", csak semmi „ez", kikérem magamnak ezt a hangot.

KENDŐS ASSZONY Majd nagyságos asszonynak szólítlak, mi! Azok az úri idők már elmúltak.

Rángatják a fenyőfát.

WOJTUS Nagymami! Nagymami!

KENDŐS ASSZONY Halálra rémisztette a gyereket, hülye bugris.

PRÉMSAPKÁS ASSZONY Hol a rendőr, vigye csak el azt a fát, nyomja be a seggébe, micsoda pimaszság!

KENDŐS ASSZONY Rendőrség! Rángó-görcsöt kap ez a gyerek! Csak most gyógyult fel a tüdőgyulladásból!

SZÁNALMAS ÖREGASSZONY Hogy verné meg őket a Jóisten meg a Szűz Mária, talán kevés volt nekik az az egy háború, a bombák meg a táborok? Itt az ideje, hogy újra háború legyen; úgy birizgálja a zabszem a feneküket, hogy mindent összezagyválnak a fejükben.

KENDŐS ASSZONY Hogy törnéd össze a kezed-lábad, a fene beléd, hogy fulladnál meg a szentostyától!

Elmennek, kiviszik magukkal a karácsonyfákat és Wojtust.

HENRYK Másrészt viszont az sem igaz, hogy az ember teljesen egyedül van. A múlt héten hallottam a rádióban, hogy egy gyereknek valami külföldi gyógyszert kerestek, Deserilt vagy Dekavitot, és a felhívásra azonnal többen is jelentkeztek, helikopter is volt .. . tűzoltók és minden volt időben, erre tehát nincs szabály.

Emberek jönnek be vödrökkel, hálókkal és nylontáskákkal, hosszú sorban állnak, mint a halkereskedésnél az ünnep előtt. Henryk a sor közepén áll, nővére mögött, a sor lassan halad előre, lépésről lépésre.

HENRYK NŐVÉRE Két teljes órája állok már itt ezért a halért, de az idén még mindig jobb. Tavaly a Krupnicka utcán az egyik asszony agyonütött a vödrével egy öregembert, valami nyugdíjast!

HENRYK Hogyhogy agyonütötte?

NŐVÉR Na nem ütötte egészen agyon, mert csak akkor vesztette el az eszméletét, amikor kijöttek a mentők; de a kórházban meghalt .. . Hármat veszek ... Csak azt nem tudom, hogy osszam be ... Mireczka rántva szere-ti...

HENRYK Kettőt kirántasz, a harmadikból meg aszpikos halat csinálsz nekünk.

NŐVÉR Halászlét ne főzzek?

HENRYK Minek, lesz gombaleves. Várj csak, rántott hal, ez egyszer, aszpikkal, az kettő, gombaleves, három, mákospite, négy, hering ez ötféle.

NŐVÉR És kompót!

HENRYK A kompót nem számít ... talán káposzta is kellene, babos káposzta?

HANGSZÓRÓ Varsó a kettesben!

HENRYK Én?

HANGSZÓRÓ Igen, magának kapcsolják Varsót! A kettesbe, tessék, a kettesbe! *(Belép a kettes számú fülkébe, de először semmit sem hall, mert mindent túlkiabál az egyes számú fülkében beszélő nő)*

NŐ A FÜLKÉBEN . .. Semmit se hallok .. . semmit, mondd hangosabban! A campingszéket hozza magával a nagymama! Csókolunk benneteket, tessék? Mondom, hogy csókolunk benneteket! Semmi ... semmi! Csókolunk benneteket! Hát ha nem hallani, akkor ne ... Még igen! Ki beszél? Wacek, akarsz valamit mondani a nénikédnek? Csak beszélj hangosabban, mert a néni nem hallja !

HENRYK Mireczka, te vagy az ? Még nem utazol? Azt hittem, már a vonatban ülsz, kislányom.

NŐ A FÜLKÉBEN . . . és te is csókolod a nénikédet, édes kis pofám.

HENRYK *(a tisztviselőnőhöz)* Kérem, egyáltalán nem hallok semmit!

NŐ A FÜLKÉBEN Wacek, jól hallod a nénit?

HENRYK Semmit sem hallok, nagyon megváltozott a hangod.

NŐ A FÜLKÉBEN A néni milliószor csókolja a pofikádat!

HENRYK Megvettük a karácsonyfát ... Miért nem mondasz valamit?

NŐ A FÜLKÉBEN Csókold meg a mamát helyettem, pá, pá, gyermekem.

HENRYK Nem Mireczka ? Mi történt ? Halló?! Torokgyulladás. Miféle torokgyulladás ? Semmi komoly? Igen, igen, köszönöm. Ágyban fekszik? Mikor? Köszönöm ... Halló? Csao?! Nem értem, mi az, hogy „csao"?

HANGSZÓRÓ Kérem, Varsó befejezte a beszélgetést, igen, már megszakították a beszélgetést. Varsó befejezte.

HENRYK *(visszaáll a sorba)*

NŐ A FÜLKÉBEN . . . mindenkit csókolunk, jó egészséget és kellemes ünnepeket kívánunk. Csókolunk.

HENRYK NŐVÉRE Minden fogásból pakolunk neki, hadd kapja meg az egész vacsorát.

HENRYK Csak nem cipelem az aszpikos pontyot is?

NŐVÉR Befőttesüvegben elviheted. Jól lezárom.

HENRYK Hallgass rám, ennek semmi értelme, elég lesz a rántott hal is.

NŐVÉR Tudom én, hogy mit mondok. A heringet elengedem, de helyette viszel a mákosból… Hánykor megy a vonatod?

HENRYK Ötkor.

NŐVÉR Akkor négy előtt fel kell kelnünk. A bőröndöt átkötjük spárgával, nehogy út-közben kinyíljon...

A sor eltűnik a kulisszák mögött.

KOSZOS *(egész idő alatt az egyik asztalnál ült egy korsó sörrel)* Átutazóban, szaki?

HENRYK *(nem felel, leül az egyik pályaudvari padra, melyen kabátjába burkolózva egy fiatalember fekszik, kócosan, ingben és nadrágban)* Elnézést, ha felébresztettem, de egyenesen a pályaudvarról jövök, az éjjeli vonattól. Csak azt kérem, mutassa meg a lányom szobáját.

HARRY Pontatlan értesülései vannak, de még nemis ismerjük egymást ... Harry vagyok.. . Harry Kowalski.

HENRYK *(feláll)* A kollégiumban azt mondták ... ezt a címet adták, hogy a lányom egy hónapja ideköltözött és itt lakik a Kowalski-házaspárnál.

HARRY Nem, itt már nem lakik, itt én lakom egyedül, de kérem, fáradjon be, helyezze magát kényelembe. *(Feláll, és a „pályaudvari" kellékekből - székek, asztal stb. -, mintha a rendetlenséget igyekezne eltüntetni, egy kis szobát teremt)*

HENRYK Tehát tévedés?

HARRY Hogy is mondjam, tévedés is meg nem is, de mit állunk itt, üljön le, kérem, egy percre.

HENRYK *(nem ül le)*

HARRY Mit nézeget úgy?

HENRYK Képtelen vagyok megérteni, mi ez az egész história. Maga a lányom vőlegénye?

HARRY *(elneveti magát)*

HENRYK Hát a szerelme vagy a fiúja, mit tudom én, hogy mondják maguk!

HARRY *(elgondolkozva)* Igen, különféleképpen mondjuk .. .

HENRYK Nem jött haza az ünnepekre. A barátnője telefonált, hogy Mireczka torokgyulladással fekszik. Megadhatná ennek a kisasszonynak a címét?

HARRY Marioláét? Ne foglalkozzon vele,

Mariola tiszta hiszti ... biztosan minden hülyeséget összefecsegett magának ... egy kész hülye ... Hisz tegnap este láttam Mirabelkát a Poloniában egy palival. *(Elneveti magát)* Mit linkeljek, Zsorzzsal volt.

HENRYK Kérem, adja meg a címét.

HARRY Nagyon megértem magát mint apát.. . Kérem, vegye le a kabátját, itt nagyon meleg van, rettenetesen fűtenek, tudja, ha magam vagyok, én teljesen meztelenül járkálok, mint Ádám apánk a Paradicsomban. Maradjon, kérem, egy percre, ők úgyis legalább délig alszanak ... Ma ünnep van, tegnap buli volt Mariolánál, én is tartozom bizonyos magyarázattal magának, bár nem vagyok Mirabelka vőlegénye. Hol van már a tavalyi hó?!

HENRYK Mirabelka?

HARRY Na igen, így hívjuk őt a mi „körünkben". Az, hogy „Miroslawa", senkinek se jön ki nevetés nélkül a torkán. Maradt egy kis borom, nem utasítja vissza?

HENRYK Mirabelka ?

HARRY Igen. Mit mondhatnék magának a lányáról? Mit lehet róla egyáltalán mondani. Érdektelen. Valahogy olyan merev, hideg, olyan félkész. Én jól ismertem őt, mert együtt jártunk néhány hónapig. De egy-szer sem hallottam, hogy valami eredetit mondott volna, vagy valami szellemeset. Megegyezéssel, könnyek nélkül váltunk el, csao, csao. Neki is jobb így. Most magam vagyok. Tudja, nekem nagyon szeszélyes természetem van . . . nehéz a külső után meg-ítélni, mi történik az emberben.

HENRYK *(hallgat; pillanatnyi szünet)*

HARRY Maga talán látja rajtam, hogy mi van bennem? ... alkotok, de kit érdekel ez .. . otthagytam az egyetemet, a családomat, a barátaimat, tisztviselő voltam, most viszont egyelőre becsuktam a boltot. Mindenről lemondtam, abból a pár zlotyból élek, amit a mami küld, és írok, írok, írok, mintha lázas lennék ... vagy van tehetségem, vagy nincs . . . ha valaki zseni, annak mindent megbocsátanak, tulajdonképpen csak Sartre mondott valamit arról a témáról, amiről írok, de most ő is csak sóderol, megjátssza a marxistát. A pokol az a többiek ... de most más húrokat penget ... ki törődik vele! ... én most egy igazi hinta-palinta állapotba kerültem ... megírok egy oldalt, eltépem, mindent eltépek, amit írok, egyszer azt hiszem, hogy arany, máskor meg, hogy szar. Zsorzs kinevet! Maga idejött a lánya miatt, és én

megértem magát mint apát, nagyon megértem, de ami bennem történik ... számomra most nem is léteznek a nők! Mindig csak a csetepaté, és igazából nagyon ritkán jó velük. Tudja, mit mondott Chopin? Azt mondta, hogy neki minden egyes kefélés egy mazurkába kerül, egy kefélés és már nézheti azt a művet, nekem meg ugyanez a véleményem, tehát azt mondtam magamnak: vége! (*Kinyújtja a kezét Henryk pohara felé)* Egészségére! tudja, maga nagyon megtetszett nekem ... olyan iszonyúan kétszínű a világ!

HENRYK Kérem, adja meg nekem a címet.

HARRY Még túl korán van. Majd dél körül odamegy.

HENRYK Biztosan valami hideget ivott vagy fagylaltot evett.

HARRY Ne aggódjon. Minden rendben van, higgye el nekem. Mirabelka egészséges, mint a makk. De most úgysem találná meg őket. *(Gyűrött papírlapokat húz elő a zsebéből)* Látja, ez az én életem műve, csak ezen dolgozom. Ha ez sem üt be, akkor már nem tudom, mit csinálok. Mindent cédulákra írtam, *és még* nincs összerendezve, de kívülről tudom az egészet, és ha meg akarja hallgatni, elmondhatom magának a teljes cselekményt, bár abban az értelemben, ahogy ezt a szót régen használták, nincs is cselekménye, ki mesél ma ókori sztorikat, aminek vége meg eleje van. Nyugodtan végigdőlhet az ágyon, kényelmesebben hallgatja majd. Engem nem zavar. Na, tehát a cselekmény voltaképp mindenütt játszódik és sehol sem, de voltaképp nálunk történik. Hülyén kezdem, de az elején mindig nehezen megy, aztán belejövök. A tengerparton kezdődik. Strand. Naplemente. A tengert látni, a hullámok egymásra omlanak, kisöpörnek a partra, és vissza-húzódnak a tengerbe. És hirtelen Bach-orgonamuzsikát hallani.

HENRYK Ki eszik decemberben fagylaltot? Ha kisebb lennél, a térdemre ültetnélek, és elengedném a verést.

HARRY De aztán ez a zene is kiúszik, és jazz-re átírt Bachot hallunk.

HENRYK No, mutasd a torkod ... nyisd ki a szád, mondd, *ááá .. .*

HARRY Nem történik semmi, a homokon egy dobozt látni, papírokat, üres kosarakat és így tovább .. .

HENRYK Egy kicsit piros még, de talán nem is volt torokgyulladás ... Megmérted a lázad? Persze nem. A szobában meleg van, és egész otthonos is, csak kicsit sok az ágy.

HARRY A kamera ugrik, és hirtelen egy olaj-kutató berendezésen állapodik meg vagy egy külfejtéses bányán. Tudja, ezt úgy eszeltem ki, mintha a termelésről szólna, holott főleg az egzisztenciáról és a szerelemről szól.

MIRECZKA Mindjárt fölkelek, apuka, már egész meggyógyultam, egy kicsit fáj a torkom, de ez butaság, és különben is nagyon meleg van itt.

HARRY Egyébként ez az egész lehet egy nagy kohónál vagy egy kénbányánál is. Na és ott találkozik az a fiú, aki a filmem főhőse, egy taggal, akit valahol már látott, de nem tud rájönni, hogy hol.

MIRECZKA Borzasztóan örülök, hogy itt vagy. Egész nap és egész este együtt leszünk.

HENRYK Természetes.

HARRY Közben megjön az az egyetemista lány, aki épp művészettörténetből írja a diplo-madolgozatát.

HENRYK Most megesszük a karácsonyi reg-gelinket ... Hogy töltötted a karácsony-estet? Egyedül az ágyban?

MIRECZKA Dehogy, nagyon jól.

HARRY A lány teljesen egyedül van .. .

MIRECZKA Eljöttek a barátnőim meg egy fiú, azt a kis fát hozták, ami ott áll az aszta-lon.

HARRY Adam levelet kap otthonról, hogy az apja haldoklik a szívével.

MIRECZKA Karácsonyi énekeket énekeltünk.

HARRY Hirtelen kitör a vihar. Adam befut a fák közé, egy kolostor vagy vár romjaira bukkan, ott rejtőzik el az eső elől. MIRECZKA Egész klassz volt. Várj, odateszek neked teavizet .. .

HARRY Adam a torkához kap és verset szaval, de a verset csak a forgatókönyv végén mondom el magának, hogy ne szakítsam félbe a cselekményt.

HENRYK A vörösbor nem árt meg. *(Tölt a borosüvegből Harry poharába)*

HARRY Nem unatkozik? Mert ha unatkozik, nem muszáj elmondanom.

HENRYK Kérem, mondja.

HARRY Ez egy templom, melyet a háború alatt bombáztak le, az oltáron ott a tabernákulum, ahova befészkelték magukat a patkányok vagy a gerlék, ez már attól függ, milyen hatást akar a rendező elérni. Adam leül az oltár lépcsőjére, és ekkor beszalad Baska, vagyis a lány. Vékony nyári ruhában van, úgyhogy az átázott ruha szorosan a testére tapad. Figyel? Vagyis, ez érdekes. . . En köz-beiktatnék egy olyan epizódot, hogy a temp-lom mögött megmutatom a katonasírokat. Emlékeztetőül szeptemberre vagy a partizán-harcokra. A magányos kereszten golyó lyuggatta katonasisak, aztán még visszatérnék a múltba, és azt mutatnám, ahogy az ulánusok rohamra indulnak a tankok és a repülő-gépek ellen. Egy tiszt leesik a lóról. Ez lehet Baska apja is. A magányos ló az egész meg-szállás alatt erdőn-mezőn bolyong, benéz a lebombázott templom romjai közé, fél-térdre ereszkedik, és ekkor megszólal a ha-rang, a ló meg táncolni kezd, mert ez egy cirkuszi ló . . . Ez a nemzeti hősködés kritikája is lenne ... *(Cigarettára gyújt)* Most pihe-nek . . . aztán majd folytatom . . . tudja, én akár három órán át is beszélnék ... De mindent le kell írnom, s ez nehezen megy .. . különben is, túró az egész, kinek kell ez? Egyébként is sok ez nekem, és különféleképpen lehetne megszerkeszteni. De vagy áttörök vele, vagy kampec .. .

Henryk kis idő múlva kisurran Harry "szobájából", és becsukja maga után a telefonfülke üvegajtaját. A kulisszák mögül előjön a Nagy-néni és kinyitja az ajtót.

NAGYNÉNI No végre, már vártuk a professzor urat. Genia, megjött a professzor úr. Az unokahúgom már várja, tessék parancsol-ni, a bőröndöt és a kabátot talán itt is hagy-hatja . . . tessék . . *(Lesegíti Henryk kabátját, felakasztja a kulisszák mögött, kimegy)*

MARIOLA Képzelem, Mirabelka hogy fog örülni, ha meglátja a professzor urat. Olyan gyerekes, tulajdonképpen még gyerek .. . *(Odamegy Henrykhez, a kezére teszi a kezét, és átviszi őt a szín bal oldalára, ahol a két szék és az asztal egy új „szobát" alkot)* Igazán nagyon örülök, hogy megismerhettem a professzor urat, én telefonáltam Mirabelka nevében, csak a telefonban egészen más a hangom, és rémesen kompromittáltam magam azzal a „csao"-val... kérem, érezze magát otthon.

HENRYK Maga nagyon kedves, Mariola kisasszony .. .

MARIOLA „Mariola" - ezt olyan murisan mondta, tudja, ezt: a nevemet csak a legszű-kebb baráti körömben ismerik, csak a nagyon jó ismerőseim szólítanak Mariolának.

HENRYK Mariola kisasszony, Mireczka még alszik?

MARIOLA Ó istenem, egész elfeledtem. *(Bekiabál a bal oldali kulisszák mögé)* Mirabelka, Mirabelka! *(Balra kimegy, pillanat múlva visszajön)* Képzelje, még nincs itthon.

A szobája zárva van. Nyilván magával vitte a kulcsot. Megőrült! Lassan már tényleg elviselhetetlen lesz. De mit tehet az ember, ez a szerelem! Zsorzs jó fiú, embert csinál belőle. Minden rendben van. Ha Mirabelka nem jön egy órán belül, mi keressük meg őket, így lesz a legjobb ... De amíg megjön a kislánya, ihatnánk valamit ... *(Tölt a kupicákba)* Maradt egy kis „Winiak"-om, az ünnepekről. Olyan lengyel konyak, nem tudom, szereti-e? *(Koccint Henrykkel)* Mireczka mesélte, hogy a professzor úr legutóbb Egyiptomban tartott előadásokat, mindenféle csodás históriát adott elő, hogy ásták ki azokat a múmiákat meg aranyszobrokat ... a tudó-sok teljesen elszakadtak az élettől... de van bennük valami igen kedves ... Igaz, hogy az egyiptomiak a tehenekben és a macskákban hisznek? Még az űrhajózás korában is milyen primitív sötétség uralkodik a földön, egyenesen hihetetlen!

HENRYK *(elmosolyodik)*

MARIOLA Ó, elnevette magát. Végre jobb kedve lett. Éreztem, hogy a professzor úr egész más, mint amilyennek első szempillantásra tűnik. Mire gondol a professzor úr?

HENRYK Semmi, szamárság, úgy összekuszálódott bennem minden ... Tudja az én időmben föltétlen kellett babos káposztának lennie karácsonyeste.

MARIOLA Nahát! Nahát, még ilyet .. . Rettentő mulatságos a professzor úr, tisztára az apukámat juttatja az eszembe .. . Rémesen szerettem ... apuka ugyanígy be-szélt, csak ő a borsólevesről, persze oldalassal ... apuka már nem él, árván hagyott, a mamámmal... *(Ruhája ujjából zsebkendőt húz elő, a szemét érintgeti vele)* Néha rém szerencsétlen vagyok.

HENRYK Mireczkával együtt jár az egyetem-re?

MARIOLA Én? Dehogy ... én már dolgozom. Idősebb vagyok, mint Mirabelka, jóval idősebb ... Zeneiskolát végeztem ... most szeretnék diplomát szerezni ének szakon. Énekesnő vagyok ... Már azt is felajánlották, hogy a mikrofon meg a kamera előtt énekeljek, de Zsorzs nem enged, azt mondja, még csiszolni akar, csak aztán ereszt bele a világba ... a dalszövegeket Harry külön nekem írja.

NAGYNÉNI *(a kulisszák mögül)* Genia, nem akartok teát vagy valami édességet?

MARIOLA Köszönjük, néni, rém aranyos vagy, de nem. A nagynéni az én második mamám, rettenetesen szeret, de rettenetesen kíváncsi, egyszerűen élni se hagy ... még mindig gyereknek tart, pedig már felnőtt nő vagyok, most is mindjárt bejön váratlanul! Én már kész idegbajos leszek. *(Kimegy a kulisszák mögé, hallani, ahogy megfordítja a kulcsot a zárban, visszajön)* Így lesz a legjobb. *(Csend, figyelmesen nézi Henryket, ujjaival megérinti alsó ajkát)* Nem valami beszédes ... én meg amikor kislány voltam, arról álmodtam, hogy beleszeretek egy nagy tudósba . . . még babával játszottam.

HENRYK Kérem, kisasszony, Mireczka butaságokat regélt maguknak, még csak gimnáziumi tanár se vagyok.

MARIOLA Nem? *(Elmosolyodik)* Hátha nem, akkor nem, ez minket egyáltalán nem érdekel. *(Suttogva, ujja a száján)* „Per lamur" *(Elneveti magát)* Mit beszélek itt, hülye, tiszta hülye ... de rettenetes bajban vagyok ... anyagilag. Tudod, mi jutott eszem-be, egy olyan buta ötlet, hogy adsz nekem két rongyot.

HENRYK Miféle rongyot, kisasszony?

MARIOLA Igaz is, elfeledtem! Két rongy az egy ezres, egy rongy ötszáz, öt piros, ahogy a te korodbeli urak mondanák, akik a mi boldogságunkért ontották életüket, vérüket és a többit. Adsz nekem két rongyot? *(Leguggolt a fotel mellett, melyben Henryk ül, a szoknyája erősen felcsúszik a combján)* Nagyon szeretek a földön játszani, és maga? Úgy mint a gyerekek, „doktor bácsist" meg „papást-mamást", üljön le ide mellém. Nem vagyok egy ká. Azért mondom csak, mert maga ezt gondolta, igaz? De én nem vagyok ká. Hülye vagyok, igaz? Kész hülye, maga titokban kinevet . . . Miért nem ül le a földre, talán komolytalan dolog a földön ülni? Maga nagyon komoly ember.

HENRYK Nem vagyok komoly.

MARIOLA Adja ide azt az ezer zlotyt, csak úgy, jó? Most ismertem csak meg magát. *(Megfogja Henryk kezét; a férfi ujjait a saját szájához, két szeméhez érinti)*

HENRYK *(megpillantja a lány nyakában lógó keresztet)* Maga vallásos?

MARIOLA Ó igen, igen, mindennap imádkozom, kis szent Terézhez külön, ő olyan édes ! Miért sóhajtozik, talán unalmas vagyok? *(Ráül a fotel karfájára, nagyon komolyan)* Tudja, szükségem van erre az ezer zlotyra, hogy kifizessem a számlákat. Fred itt hagyott egy garas nélkül és elutazott ... nyaralni. Ő azt mondja, hogy hülye vagyok, az ágyban,

a moziban, séta közben hülyének meg idiótának szólit ... na és itt hagyott a kifizetetlen számlákkal. Maga nagyon megtetszett nekem, finom férfinak látszik. Én bukom az ilyen férfiakra, akik finomak. Akár egy szűz lány. *(Henryk zakója alá csúsztatja a kezét és mozdulatlanul ott tartja)* Meséljen valamit .. . Úgy gondolja, hogy túl sok az a két rongy .. . meséljen valami vidámat, rémesen szeretek nevetni ... én különféle dolgokat tudok .. . megmutassam magának? Látom, hogy lenne kedved hozzá, mégis olyan képet vágsz, mint egy sírásó! Rettenetesek ezek a tudósok! Kíváncsi vagyok, mi a maga foglalkozása. Fogadjunk, hogy kitalálom. Fogadjunk abba a nyamvadt ezresbe? Várj, megnézem, mennyi van nálad. *(Henryk ölébe csúszik, kiveszi a tárcáját a zakója zsebéből és meg-nézi)* Két rongy és két tata. Hogy mi az a rongy, azt már tudod. Fred a százasokat nevezi tatának. Rém muris, nem ? *(Kihúzza Henryk tárcájából Mireczka fényképét)* Édes, ez a mi kicsikénk. *(Visszateszi a tárcát Henryk zsebébe, leugrik a férfi öléből, és megfenyegeti az ujjával)* Úgy csinálsz, mint egy kis szent, de azért mégis valami keményet éreztem az öledben ... fuj ! Apucinak csúnya gondolatok kavarognak a fejében. A barátságunkra. Hát igen, Frednek is igaza van .. . az ilyen szolid kis vidéki őzek is veszélyesek ... Mind egyformák vagytok ... igyál! Ezt a tiédre, hiszen megfizettél, adtál egy rongyot ezért az itókáért és a társaságomért, nem ?

NAGYNÉNI *(a kulisszák mögül)* Genia, Fred telefonál !

MARIOLA *(beengedi a Nagynénit, az odasúg neki valamit)* Nagyon sajnálom, de nem mehetek magával Mirabelkához és Zsorzs-hoz. Fred visszajött Krynicából és itt lesz nálam egy félóra múlva. A professzor úr megérti. De a professzor úr nagyszerűen boldogul maga is. Zsorzs itt lakik közel. Istenem! Milyen fáradt vagyok. Néni, magyarázd el a professzor úrnak, hol lakik Zsorzs! Csao!

Henryk egyedül marad. Az utasok többfelől bejönnek, nem ülnek le, hanem átsietnek a színen, különböző irányba igyekezve. Henryk néhány pillanatig bolyong köztük, mint az utcán csúcsforgalom alatt. Végre odamegy Koszoshoz, a tömeg eltűnik.

KOSZOS Átutazóban, szaki?

HENRYK *(leül, hallgat)*

KOSZOS Utazásból? Nyilván szolgálatilag.

HENRYK Nem. A lányomnál voltam fenn, aki a fővárosban végzi az egyetemet.

KOSZOS A kislánya tanul, mit, ha szabad kérdeznem ?

ZSORZS *(bejön a bal oldali kulissza mögül, Harryval együtt)* Hallo, Mr. Kowalski. HARRY Oh, hallo$_s$ are you John ? Is Betty here? *(A bal oldali kulisszánál Betty áll, jegyzetekkel és cigarettával a kezében)* This *is* Betty, Mr. Kowalski.

HARRY Oh, how do you do?

ZSORZS What's Mary doing?

BETTY *(kiveszi a cigarettát a szájából)'* She's smoking a cigaretta.

ZSORZS Elnézést, egész elvesztettem a fejem.. . A professzor úr megengedi ... (Od^a *megy Henrykhez és arra a helyre vezeti, ahol Harry és Betty ül) ....* épp átveszem velük az új leckét, tessék, foglaljon helyet ... Mariola az előbb telefonált ... Mára vége az árának, Harry, itt a professzor úr .. .

HARRY *(nem mozdul)*

ZSORZS ... vagy talán mégis befejezzük, hisz a professzor úr nem haragszik meg érte ... megengedi, hogy befejezzük az órát? Öt perc múlva készen vagyunk.

BETTY *(zavartan feláll, lesimítja a ruháját, mint egy iskoláslány)*

ZSORZS A professzor úr pihen egy kicsit, én meg befejezem velük. Na, folytatjuk, gyerekek. *(Leül a székre)* Ülj le, Betty, gyorsan befejezzük.

HENRYK *(tréfál)* Az előszobában is elálldogálnék.

BETTY Kitűnő ötlet.

ZSORZS *(felugrik a székről, karon fogja Henryket)* Hát igen, valóban nem valami reprezentatív ez a kis atelié. *(Harryhoz)* Harry! Nem látsz 2

HARRY And look at Jim's hat.

ZSORZS *(otthagyja Henryket, leül)* Tessék, fordítsátok a kérdéseket lengyelre. Betty, kezdd: „alhat about his hat ..." Mi van az ő kalapjával?

BETTY It isn't his own hat ... ez nem az ő kalapja. *(Nevetésben tör ki)*

ZSORZS Yes, he is wearing his wife's hat. Igen, a felesége kalapja van rajta. All this is a joke, of course. Betty, mondd utánam és fordítsd.

BETTY Mindez persze vicc.

ZSORZS Harry! Mit tanulmányozol? Biztosan megint valami versek.

BETTY *(Harry válla fölött belenéz abba a kiad-*

ványba, melyet az a kezében tart) az Országos Takarékpénztár legújabb brosúrája.

HARRY Adria Tweed whisky Gin
Tunis Fresko Vermouth
Rips
Balaton Deppeltuch Gassis
Black Berry 35%
fil a fil
krepa
krepa
prepa
tea baga
marago ... marago ... Colgate .. . Gibbs .. .

BETTY *(üvölt a nevetéstől, szájon csókolja Harryt)*

ZSORZS Rakjátok el a könyveteket, gyerekek, és indulás haza. Nekem is jár egy kis karácsony!

HARRY *(felál, nem törődik Henrykkel, mintha ott se lenne)* Na gyere, Baska! *(Kimennek)*

ZSORZS Gudbáj, ha találkoztok Mirkával, akkor jöjjön haza rögtön, mondjátok meg neki, hogy megjött az apukája.

HARRY *(a kulisszák mögül)* Gudbáj, Mr. Kowalski.

HENRYK Mondja meg, legyen szíves, hol a lányom, ha nem mondja meg azonnal, hol van Mirka . . . Vége a viccelődésnek! Tessék, beszéljen, hol van?

ZSORZS A maga lánya e percben talán Mariolánál van, ha akar, esetleg rögtön oda is mehet ... és még egy! Ha ilyen hangon beszél velem, kipenderítem az ajtón. *(Nyugodtan cigarettára gyújt)* Még azt se tudom, kicsoda maga. Betolakodott a lakásomba, és botrányt csinál. Érzem magán, hogy ivott! De ebből nem vonok le semmiféle következtetést. Mirabelka a maga lánya és az én menyasszonyom.

HENRYK A menyasszonya ? ... Hisz maga.. . hisz *ő még* gyerek .. .

ZSORZS Na látja, ezt magyarázom én is neki, mint egy gyereknek. És már akartam is erről komolyan beszélni magával, mint férfi a férfival, jó is, hogy ő nincs itt. Én keményen dolgozom, akárcsak maga, pedagógus vagyok, és néha még tiszta önzetlenségből segítek is a fiatalokon, de mindennek megvan a maga határa. Röviden elmondom, mi van Mirabelkával. Otthagyta az egyetemet. Egy ideig Harrynál lakott. Harry jó fiú, csak ... Egész nyíltan beszélek magával, hisz az apja .. . Fiatalok, tapasztalatlanok, mindez igazán olyan banális ... rövid leszek ... tehát terhesség, tragédia, abortusz ... öngyilkossági kísérlet. Végül minden az én fejemre szakadt. Mireczka sokat mesélt a maga sikereiről, *hogy* még Kaliforniába is meghívták előadást tartani, hogy gyémánttal és arannyal kitömött múmiát tárt fel... segítettem tehát erkölcsileg is, anyagilag is. Adtam neki az orvosra, aztán még egyszer, aztán egyszerűen ruhára, ennivalóra ... *(Előveszi a noteszát)* Mindent feljegyeztem, nagyon pontosan. A mai napig összesen ötezer zlotyt fordítottam Mirkára ... Természetesen nem számítottam fel mindent ... hisz néha főz meg süt valamit, néha takarít, persze olyan is az a főzés!

HENRYK Ha nem adja rögtön vissza a lányomat...

ZSORZS Akkor megöl! Igen? Látom, hogy semmit sem értett meg abból, amit elmondtam. Az egészben az a vicc, hogy én nem tartóztatom őt, épp ellenkezőleg, éjjel-nappal azt magyarázom neki, hogy menjen, ahova akar, és hagyjon engem békén. Csak az a bökkenő, hogy ő nem akar elmenni, mert szerelmes belém. Még imádkozik is hozzám, letérdel itt a dívány előtt és imádkozik. Nem hiszi el ? Biztosan mindjárt befut, ha megtudja Mariolától, hogy maga itt van nálam. Ha elrejtőzne, megértené egyből a helyzetemet. Mariola ezért a marhaságért szakított velem. A menyasszonyom. Néha megengedtem a lányának, hogy itt aludjon, hiszen mégse dobhattam ki az utcára. Sír, csókolja a kezemet, letérdel előttem, és azt mondja, hogy nincs senkije a világon, csak én.

HENRYK Senkije sincs többé a világon, csak...

ZSORZS Ez csak olyan szöveg, ne törődjön vele ... Szerencséje volt neki, hogy rám talált ... Már itt kellene lennie, nyilván valami közbejött neki. Nem szeretem ezt. Tudnom kell, kivel van a lány, mit csinál .. .

Henryk pofon üti Zsorzsot, mintha álmodna, mintegy automatikusan, kifejezéstelenül. Zsorzs elcsodálkozik, elhallgat, elővesz egy kis tükröt, megigazítja a választékát egy kis színes fésűvel. Harry és Mireczka lép be. Mireczka magas sarkú cipőben, nagy lakktáskával, rajta fehér műszőrme, műékszerek, a haja turbánszerűen feltupírozva, ahogy már nem divat, fehér kendőben. Fekete műszempillák, különcködően kifestve az arca és a szeme. Akár egy bábu.

HENRYK Istenem, irgalmazz nekem, Istenem, irgalmazz nekem .. .

HARRY Mit mond?

ZSORZS Nem érdekel, amit ez az úr mond. Állítólag Mirabelka apja.

HARRY Figyelj ide, Zsorzs, nem tudom, mi történt köztetek, de azt hiszem, mindent elmondhatsz neki, utóvégre is a munka nem szégyen .. .

ZSORZS *(hallgat)*

HARRY ... hiszen joga van megtudni, mit dolgozik a lánya, mivel keresi a kenyerét. Mondd az enyhébb változatot és oké.

ZSORZS Megteszem, de csak a te kedvedért, Harry, mert ez megsértett, és nincs számára mondanivalóm. *(Henrykhez)* Vannak ilyen pulóver- és zoknikészítő gépeink, ilyen kötőgépek, olcsón kikölcsönözzük őket.

HARRY Zsorzs, miért ugratod az apucit? ZSORZS Azt kérted, hogy mondjak neki valamit. Akármit mondhatok neki, látjátok, hogy hallgat. Idejön, mintha meg akarná menteni a lányát, és közben úgy bánik a menyasszonyommal, mint egy ringyóval. Képzeld el, Harry, ez a ganéj meg akarta erőszakolni Mariolát, odanyomott neki egy rongyot, érted, még jó, hogy a nénikéje bekukkantott a szobába. Ne bámuljon így, mert kipenderítem a lakásból. Hány éves lehet?

HENRYK Ötven.

ZSORZS A Mariolával való bujálkodásod után már ötvenegy is vagy.

Harry és Zsorzs hangos nevetésben törnek ki.

HENRYK Milyen jogon mer tegezni?! *Újabb nevetés.*

ZSORZS Vén szaros! Most emberedre találtál... csao!

HENRYK Hisz még gyerek ... maga meg .. .

ZSORZS Ide figyelj, Harry, magyarázd meg ennek az úrnak, hogy rakja be kívülről az ajtót, Mirabelka te meg csomagolj! Apád hazavisz. Csak azt kérem, hogy a ruhákat, amit vettem neked, hagyd itt ... Ami köztünk volt, annak vége. Harry, segíts neki pakolni. Mennék már ebédelni. Mit álltok itt, csomagolás és gyerünk!

MIRECZKA *(bizonytalan léptekkel Zsorzshoz megy, félénken megérinti a férfi kabátujját, hirtelen sírásban tör ki, Zsorzs kezét a kezébe veszi és elhalmozza a csókjaival)* Ő bocsánatot kér . . . ő tényleg bocsánatot kér tőled ... csak ne haragudj ... ő rögtön bocsánatot kér ... hisz nem tudja, mit tettél értem ... *(Odamegy az apjához)* Apukám, kérj bocsánatot Zsorzstól, neki jó szíve van . . . Kérj rögtön bocsánatot... ***(Csend)*** Apukám, ha ebben a percben nem kérsz bocsánatot, soha többé nem látsz!

HENRYK *(mint a rendező, akí észrevette, hogy a színészek túl laposan, melodramatikusan játszanak, sorban odalép Mireczkához, Harryhoz és Zsorzshoz, „beállítja" nekik a szituációt)* Ezt azonnal abbahagyjuk! Drága gyermekeim! elég a színészkedésből. Mireczka, eredj a fürdőszobába, mosd le a maszkot magadról, vedd le a parókádat meg a jelmezed. Maguk meg, fiúk, hagyják abba a játékot! Magának is nyilván ugyanaz a becsületes neve, mint nekem, Henryk, és nem Harry, maga meg, Jurek, maga valóban fantasztikus színész.

Henryk „beavatkozása" után mind a hárman Henryk „kívánsága" szerint viselkednek és cselekednek, mintha rossz álomból ébrednének: Mireczka egy pillanatra eltűnik, hagy aztán műhaj nélkül, fátyolban és esküvői ruhában térjen vissza, Harry egyszerű és rokonszenves lesz, Zsorzs szintén. Zsorzs tisztelettel karonfogja Henryket és a szín közepére vezeti. Néhány lépés után Henryk megfordul, ekkor Mireczka fátyolban és uszállyal, melyet négy „apród" visz, Harryhoz lép. A rokonszenves fiú gyengéden megcsókolja és belékarol. Mindenfelől a kulisszák mögül a darabban előzőleg szerepelt alakok lépnek elő, de mind megváltozva, élénk, „baráti" zsivaj. Orgona szól, és esküvői menet kezdődik. A menet megkerüli a színpadot. Az éten a „fiatal pár". Egyszerre megjelenik a Pap premier plánban, felemeli a kezét, megállítja a menetet, Henryk kivételével mind letérdelnek, a Pap beszélni kezd, mintha prédikálna.

PAP . . . a múlt század elején az angol parlament húszezer fontos díjat tűzött ki annak, aki feltalálja azt az órát, amely egyszerre mutatja a tényleges és az átlagos időt. Harrison azt mondta magának: „Meg akarom nyer-ni a díjat" - és otthagyta a fűrészt és a gyalut. Londonba ment, kitanulta az órásmesterséget, negyven évig dolgozott, és megnyerte a díjat, a nagy mongol vezér, Tamerlán, észreveszi a hangyát, ahogy a sátorvásznon felfelé kapaszkodik, de visszahullik a földre, ismét kapaszkodik, leesik és fáradhatatlanul ismét nekivág az útnak. Tamerlán nem tétovázik tovább, a hangya elég beszédes példa, és Rosa Ferucci, a fiatal szűz, akinek Istennel volt tele a lelke, levelet írt a vőlegényének, igen, Rosa Ferucci! Néhány nappal az esküvő előtt meghalt.

Amíg a pap beszélt, Henryk visszatért a „valóságba", következésképp a „mennyegzős vendégek" felállnak a térdeplésből, és eltűnnek

a kulisszák mögött. A prédikáció ***után*** *a Pap is eltűnik; Henryk, Mireczka, Zsorzs és Harry maradnak a színen, ugyanabban a helyzetben, melyet Henryk „kizökkentett".*

MIRECZKA Apuka, ha ebben a percben nem kérsz bocsánatot, soha többé nem látsz! *Csend.*

HARRY Zsorzs, tudom, hogy elöntött a harag, amiért ilyen piszkos háládatlansággal viszonozták kemény munkádat. Apuka vajon tudja, milyen nehéz egy lányból embert faragni ... utálatos herce-hurca ... Világra hozni a gyereket, az semmi, de megformázni ezt az agyagot, az ám a munka!

ZSORZS *(eltűnik a bal oldali ajtón)* MIRECZKA Apuka, ha ő most elmegy ... te ezt sohasem értheted meg .. .

HARRY Igen, uram, maga nem érti, mi a szerelem. Azt hiszem, túl hosszú a „lódenja" ahhoz, hogy megértse, mi az az érzékiség!

ZSORZS *(kabátban és tiroli kalapban visszajön; kis szünet)*

HENRYK „Bocsánat."

ZSORZS *(kisvártatva odalép Henrykhez és elmegy mellette)* Menj a francba ezzel a bocsánatozással, és kész! Mirabelka, rendben, itt maradhatsz. Én megyek, Harry, te maradj csak, este gyertek föl Mirabelkával Mariolához! Csao! *(Kimegy)*

HARRY Na látja, már minden rendben van, este találkozunk Mariolánál, bejglit eszünk, Mariola elénekli az „Aludj, kis Jézus"-t, maga megáldja a fiatal párt ... Mirabelka! köszönd meg a papának a harisnyanadrágot meg a finomságokat, amit hozott.

MIRECZKA *(odalép Henryk bőröndjéhez, melyet most Harry tart, Harry kisiet a kulisszák mögé, Mireczka utána)*

HENRYK *(Koszoshoz megy. A Pincérnőhöz)* Nem kaphatnék hidegebb sört?

PINCÉRNŐ Nem. Már zárunk!

HENRYK *(áll egy ideig, az asztalnál alvó Koszost nézi, végül pénzt vesz elő, kiszámolja, leteszi az asztalra, lassan kimegy a középső ajtón a peronra)*

PINCÉRNŐ *(Koszoshoz)* Ne aludjon itt, hé .. .

KOSZOS *(húz egyet a sörből)* Hagyj békén, némber, nem látod, hogy nem alszom?!

PINCÉRNŐ Alszik, és azt mondja, hogy nem alszik ... na, rávetted a vendéget, hogy meghívjon! De ő sem állhatott valami biztosan a lábán, mert ahogy hallottam, a Hófehérkéről mesélt neked... mit csinál a vodka az emberekből! Hallod-e! Ne aludj, te tróger. Ez nem szálloda, itt fogyasztani kell. *(Fogja a poharakat, kimegy)*

KOSZOS Ami azt illeti, csúnya dolog ... így nem viselkedik az ember, szaki ... el-ment és még csak el se köszönt. Eeee ... társaságból nem megy el az ember köszönés nélkül.

(Vége)

Fordította: Pályi András

A SZÍNHÁZMŰVÉSZETI SZÖVETSÉG FOLYÓIRATA
Főszerkesztő: Boldizsár Iván • Szerkesztő: Cs. Török Mária
***Szerkesztőség: Budapest, VI., Nagymező utca** 22-24. **Telefon:** 124-210*

Megjelenik havonta • A kéziratok megőrzésére és visszaküldésére nem vállalkozunk.
Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest, VII., Lenin krt. 9-11. A kiadásért felel: Sala Sándor igazgató. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér r.) a ***61.238.*** *sz. egyéni csekkszámon és a* ***61.066.*** *sz. közületi csekkszámon, vagy átutalással* ***az MNB 8-as egyszámlára. Előfizetési*** *díj: r* ***évre 144,-*** *Ft, 1/2 évre* ***72 Ft.*** *Példányonkénti eladási ár: 12,-* ***Ft. Külföldön előfizethető a Kultúra külföldi képviselőinél. Indexszám: 25.797 69.3195 - Athenaeum Nyomda, Budapest -*** *Íves* ***magasnyomás - Felelős vezető: Soproni Béla igazgató***